CZU: 81`255.4.03=133.1=135.1:[111 + 821.135.1] **https://doi.org/10.59295/sum10(220)2025_20**

TEXTUALIZARE DISCONTINUĂ ȘI COEZIUNE LATENTĂ LA EMIL CIORAN: O LECTURĂ TRADUCTOLOGICĂ

Ludmila ZBANȚ, Oxana CĂPĂȚÎNĂ,
Universitatea de Stat din Moldova

Textul fragmentat cioranian reprezintă un discurs atipic, situat între literatură, filosofie și traductologie. Fragmentele funcționează ca unități autonome, dar interdependente, solicitând o lectură interpretativă specifică. Coerența nu se sprijină pe continuitatea narativă, ci pe relațiile subtile de sens – echivalență, incluziune, intersecție semantică. Repetițiile, coreferințele și contiguitățile creează o memorie internă a textului, în timp ce absența conectorilor obligă la reconstruirea implicită a relațiilor. Traducătorul trebuie astfel să redea nu doar lexemele, ci tensiunea, ambiguitatea și structura fragmentară. Macrostructurile și titlurile fragmentează și unifică totodată discursul, iar coerența rezultă din identitatea tematică și diferențele rematice. Interogațiile retorice, paradoxurile și aforismele construiesc un dialog tacit cu cititorul. Relațiile parte–întreg susțin dinamica sensului și cer interpretarea presupozițiilor culturale, iar iconicitatea vizuală a fragmentului trebuie păstrată. Astfel, textul devine un laborator al coerenței implicite, cerând o hermeneutică activă.

Cuvinte-cheie*:presupoziții culturale, textualizare, incluziune parte-întreg, macrostructuri semantice, dimensiunea pragmatică a noțiunii, incluziune hiperonimică, coerență holistică a textului-sursă, identitate referențială.*

DISCONTINUOUS TEXTUALIZATION AND LATENT COHESION IN EMIL CIORAN' TEXTS: A TRANSLATION STUDY

The fragmented Cioranian text represents an atypical discourse situated between literature, philosophy, and translation studies. The fragments function as autonomous yet interdependent units, requiring an interpretative rather than linear reading. Coherence relies not on narrative continuity but on subtle semantic relations such as equivalence, inclusion, and intersection. Repetition, coreference, and contextual contiguities create an internal textual memory, while the absence of explicit connectors forces the reader to reconstruct relationships through logic and cultural knowledge. As a result, the translator must convey not only lexemes but also the tension, ambiguity, and fragmentary structure. Semantic macrostructures and titles both divide and unify the discourse, generating coherence through thematic identity and variation. Rhetorical questions, paradoxes, and aphorisms establish a tacit dialogue with the reader. Part–whole relations shape meaning and require interpreting cultural presuppositions, while the visual iconicity of the fragment must be preserved. Thus, Cioran's fragmented text becomes a laboratory of implicit coherence that demands creative hermeneutics.

Keywords:*cultural presuppositions, textualization, part–whole inclusion, semantic macrostructures, pragmatic dimension of the notion, hyperonymic inclusion, holistic coherence of the source text, referential identity.*

Introducere

Studiul textului fragmentat cioranian se situează la intersecția analizei literare, a semioticii și a traductologiei, explorând structuri și mecanisme de textualizare care depășesc simpla organizare sintactică sau lexicală a enunțurilor. Textul fragmentat se caracterizează prin densitate conceptuală, ambiguitate deliberată și dinamici interne complexe, care impun cititorului și traducătorului un efort interpretativ considerabil. Această teză își propune să investigheze textualizarea în textul fragmentat cioranian, punând accent pe implicațiile traductologice, pe relațiile de incluziune parte–întreg și pe coerența între identitate și diferență, cu scopul de a oferi un cadru metodologic riguros pentru traducerea și înțelegerea operelor gânditorului.

Textul fragmentat cioranian nu respectă tiparele convenționale ale narativului sau ale argumentației clasice; fragmentele sale funcționează ca unități semantice autonome, dar interdependente, unde relațiile

dintre părți și întreg devin esențiale pentru construirea sensului. În acest cadru, textualizarea nu se limitează la agregarea frazelor, ci implică procesul de generare a coerenței prin intermediul macrostructurilor semantice, parataxei, hipotaxei și a relațiilor rematice, care funcționează simultan la nivel conceptual și procesual. Astfel, analiza textului fragmentat presupune o atenție deosebită față de ambiguitățile deliberate și de interacțiunile noționale complexe, care sunt centrale atât pentru receptarea textului, cât și pentru traducerea sa.

Implicațiile traductologice sunt profunde, deoarece traducătorul trebuie să redea nu doar conținutul lexical, ci și structura argumentativă și logică a fragmentului, inclusiv ambiguitățile și subtilitățile stilistice. Aceasta presupune identificarea macrostructurilor semantice și a progresiei rematice, precum și păstrarea coerenței „holistice”, care, după cum subliniază S. Marcus, „este atât intuitivă, cât și teoretică” [1, p.90]. Titlurile cioraniene și structura fragmentelor impun traducătorului să înțeleagă raportul dintre titlu și fragment, dintre nivelul descriptiv și cel argumentativ, precum și relația dintre seme și pragmatica discursivă, pentru a transmite autenticitatea sensului în limba țintă.

Relațiile de incluziune parte-întreg în textul fragmentat

În continuare, propunem analiza relațiilor de incluziune parte–întreg în textul fragmentat, explorând modul în care unitățile fragmentare construiesc macrostructuri semantice coerente și cum aceste structuri pot fi reproduse în traducere. Aceste relații sunt esențiale pentru păstrarea integrității mesajului cioranian, deoarece fragmentul individual conține simultan elemente conceptuale și procesuale, care se includ reciproc și conferă sens întregului. În cadrul analizei traductologice, va fi explorat modul în care traducătorul poate surprinde atât includerea conceptuală, cât și cea procesuală, pentru a păstra ambiguitatea controlată și coerența holistică a textului sursă.

Ultima parte a cercetării se va concentra pe coerența între identitate și diferență, așa cum este conceptualizată de Chaim Perelman și Lucie Olbrechts-Tyteca [2, p.231] și aplicată textului fragmentat cioranian. Această coerență nu este reductibilă la simpla coreferință sau la contiguitatea frazelor; ea implică dinamica interacțiunii noționale, strategiile de selecție și ierarhizarea elementelor fragmentate, precum și implicarea cititorului în reconstrucția sensului. În traducere, păstrarea acestui echilibru între identitate și diferență constituie o provocare majoră, deoarece orice decizie lexicală sau sintactică poate afecta atât coerența internă a fragmentului, cât și percepția globală a macrostructurii semantice.

Prin urmare, această cercetare își propune să ofere o analiză integrată și sistematică a textualizării, a relațiilor de incluziune și a coerenței în textul fragmentat cioranian**,** evidențiind implicațiile traductologice esențiale pentru o traducere fidelă și interpretativ responsabilă. Această abordare permite nu doar înțelegerea mecanismelor interne ale textului, ci și elaborarea unui cadru metodologic aplicabil în traducerea textelor filosofice și aforistice complexe, în care ambiguitatea și densitatea conceptuală sunt esențiale pentru expresia ideatică.

Un aspect fundamental al interacțiunii noționale în textul fragmentat cioranian este reprezentat de procesul de textualizare. Acesta poate fi definit ca o interdependență între unitățile microtextuale (fragmentele) și macrostructura discursivă, relație determinată de mecanismele sintactice și semantice. În această dinamică, comportamentul anumitor operatori argumentativi se configurează în funcție de finalitatea argumentativă globală, iar ierarhia tipurilor de semne depinde atât de specificul textului, cât și de mesajul presupus al gânditorului.

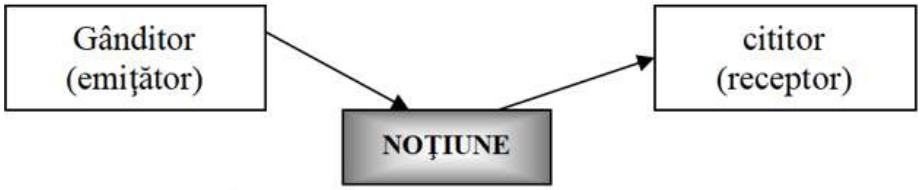
Unitățile microtextuale condiționează predispozițiile receptorului de a descoperi adevărul de-a lungul succesiunii fragmentelor şi de a contribui activ la producerea textului pe plan pragmatic. În același timp, acestea se auto-construiesc la nivel sintactic, asigurând coeziunea și coerența ansamblului. Formarea adecvată a textului ca raportare la situaţie – fragmentele ilustrând „prăbușirea lumii în micro-lumi” – favorizează înlănțuirea coerentă a unităților discursive, determinând o reacție axiologică din partea cititorului.

La nivel macrotematic, textul fragmentat cioranian se conturează în spațiul de tranziție dintre text și discurs. Această dimensiune se materializează prin intermediul competențelor interpersonale, bazate pe relațiile epistemice, sociale și afective dintre emițător și receptor. Orice fragment reprezintă atât continuarea, cât şi începutul altui fragment, fapt care exclude posibilitatea de a considera interacțiunea noțională un

fenomen închis. Doar acceptând noțiunea de „text închis prin fragmente", avansată de J. Dubois [3, p.4], am putea discuta despre o asemenea închidere.

La nivel pragmatic, receptorul – în încercarea de a identifica esența mesajului – transformă textul fragmentat într-un enunț fragmentat și abordează problemele formulate de autor într-un mod dinamic, trecând de la un fragment la altul, de la o ruptură enunțiativă adresată umanității la alta. Întrebările succesive constituie mecanismul cel mai eficient de a atrage atenția cititorului în plan pragmatic. Prin dialogismul instaurat între interogațiile gânditorului și răspunsurile receptorului, textul se convertește într-un spațiu interactiv, unde noțiunile se construiesc și se reconfigurează constant.

Un exemplu semnificativ este fragmentul: „*A-t-on vu un seul homme nouveau, totalement supérieur à celui qu'il fut*?" [27, p .90]. Întrebarea „a-t-on vu" solicită o analiză logică din partea cititorului, iar noțiunea de „om nou" se desprinde din text și se proiectează la nivel pragmatic. Expresia „totalement supérieur à celui d'autrefois" impune receptorului comparația cu imaginea „omului de altădată" și adoptarea unei poziții critice. Această noțiune acționează nu doar ca un element de transmitere textuală, ci și ca stimulent interpretativ într-un cadru semantico-paradigmatic, generând o interacțiune noțională tridimensională.

dimensiunea pragmatică a noţiunii

Schema 1. Reprezentarea grafică a interacțiunii noționale în textul fragmentat cioranian. Conceptul schemei ne aparține

Dimensiunea pragmatică a noțiunii are un caracter interferent: cu cât cititorul este mai versat, cu atât interpretarea semantico-logică pătrunde mai adânc. În acest context, C. Kerbrat-Orecchioni [4, p. 300] definea inteligibilitatea drept o gradualitate între implicitarea cunoscutului și explicitarea cognoscibilului. Textul fragmentat cioranian se situează, așadar, la un înalt nivel al implicitului, ceea ce reclamă multiple interpretări posibile ale aceleiași afirmații.

Competența receptorului mesajului cioranian presupune integrarea mai multor imagini paradigmatice: reprezentarea „omului nou" în conștiința individuală, perceperea acestei imagini în conștiința autorului, raportarea la sine în acest context, precum și confruntarea cu alte reprezentări istorice ale aceleiași noțiuni. La nivel pragmatic însă, procesul devine mai direct: după o analiză paradigmatică, cititorul/receptorul decodează mesajul în funcție de propriile cunoștințe și convingeri. Prin urmare, nivelul pragmatic constituie finalitatea interacțiunii noționale, fiind expresia concluziei receptorului.

Din această perspectivă, lexemele nu sunt simple unități lingvistice, ci principii axiologice. Referentul este inclus în opoziție, ceea ce fundamentează intersubiectivitatea cunoașterii. Abordarea interacţională presupune, prin urmare, că orice proces discursiv este în același timp reprezentare și prezentare, vizând un cititor concret.

Modelul semiotic integrativ propus de A. Codoban [5, p. 101] se înscrie în triada „teoria acțiunii – teoria comunicării – teoria receptării textului". Această viziune explică dialectica dintre nivelul polimorfic (textul singular) și nivelul politipic (clasa de texte), evitând riscul „fetișismului codului". Din perspectivă inversă, triada pornește de la nivelul pragmatic – curiozitatea receptorului –, traversează mecanismele comunicării și ajunge la text ca obiect de interpretare.

Astfel, contactând nivelul polimorfic al textului fragmentat, receptorul caută răspunsuri precise în forme semantice concrete. Odată stabilit nivelul politipic, cititorul evaluează particularitățile genului textual, iar apoi justifică interpretarea în funcție de principiile acestui gen. În cazul textului fragmentat cioranian, lectura este ghidată de structura aforistică, de tonul nihilist și de organizarea vizuală a textului. De altfel, Cioran recurge la marcarea grafică a cuvintelor-cheie, transformându-le în repere argumentative și oferind receptorului o cale vizuală de acces către ideile fundamentale. Fragmentele pot fi considerate, în acest sens,

semne iconice. Iconicitatea, însă, nu este una directă, ci simbolică: fragmentele devin imaginea unei lumi prăbușite, a unei civilizații degradate.

Această opoziție între prezentare și reprezentare, semnalată de Petöfi [6, p. 297], se actualizează în textul cioranian prin tensiunea dintre forma fragmentului și conținutul său. Noțiuni precum „prăbușire”, „fatalitate” sau „cădere” sunt transmise nu doar prin semnificația lexicală, ci și prin forma grafică a fragmentului. În acest fel, interacțiunea dintre formă și conținut își găsește expresia supremă în textul fragmentat, care devine un spațiu simbolic de reflecție asupra degradării civilizației.

Specificul traducerii modului de textualizare la Emil Cioran

Textualizarea, în accepția sa cioraniană, generează multiple dificultăți pentru traducător, dată fiind interdependența dintre fragmentele microtextuale și macrostructura discursivă. Traducerea nu poate fi abordată exclusiv la nivel lexical sau frazeologic, ci presupune o reconstrucție a coeziunii și coerenței fragmentare în contextul unui ansamblu discursiv. Traducătorul trebuie să mențină echilibrul delicat dintre autonomia fiecărui fragment și continuitatea ideatică a întregului, evitând atât rigidizarea excesivă a fragmentului, cât și anularea discontinuității constitutive a textului.

O altă implicație traductologică este legată de operatorii argumentativi, care funcționează diferit în limbi distincte. Deoarece aceștia condiționează finalitatea argumentativă globală, traducătorul trebuie să găsească echivalențe pragmatice, nu doar semantice. În cazul textului cioranian, unde ironia, interogația retorică sau antiteza constituie mecanisme esențiale, traducerea presupune o atenție sporită la efectul discursiv produs asupra cititorului, nu doar la fidelitatea literală a termenilor.

De asemenea, nivelul macrotematic și dimensiunea interactivă dintre text și discurs impun traducătorului o conștientizare a rolului receptorului în actul traductiv. Traducerea textului fragmentat nu se reduce la o transpunere formală, ci solicită reconstituirea unei relații de dialogism între gânditor și cititorul din cultura-țintă. Aceasta înseamnă că traducătorul devine mediator cultural, adaptând implicitările și explicitările textului pentru a reproduce gradul de tensiune dintre cunoscut și necunoscut, dintre prezentare și reprezentare.

În plus, traducerea interogațiilor cioraniene, precum „A-t-on vu un seul homme nouveau, totalement supérieur à celui qu’il fut?”, ridică probleme suplimentare. Traducătorul trebuie să transmită atât nuanța logic-retorică a întrebării, cât și dimensiunea sa provocatoare, stimulativă, care transformă cititorul într-un partener de dialog. Neatenția la aceste aspecte ar putea reduce textul la o simplă întrebare factuală, lipsită de funcția sa pragmatică și de rolul său în interacțiunea noțională.

Așadar, simbolismul fragmentului ca „semn iconic” presupune o transpunere nu doar lingvistică, ci și vizuală. Traducătorul trebuie să conserve marcările grafice, accentuările lexicale și modul de distribuire a fragmentelor, deoarece acestea constituie parte integrantă a sensului. O traducere care uniformizează sau estompează această iconicitate ar altera însăși natura fragmentarismului cioranian.

Implicațiile traductologice ale textualizării în textul fragmentat cioranian evidențiază o problematică complexă: traducerea trebuie să fie în același timp fidelă conținutului, sensibilă la forma fragmentară și atentă la efectul pragmatic. Traducătorul se confruntă cu necesitatea de a reconstrui, într-o altă limbă, nu doar ideile lui Cioran, ci și dinamica fragmentului, tensiunea dintre ruptură și continuitate, dintre implicit și explicit, dintre reprezentare și prezentare.

Textul fragmentat, coerent prin natura sa, iconic prin forma sa, instituie un tip aparte de interacțiune noțională, exprimată prin conexiunile factuale dintre fragmente. Primul tip de conexiune este cel al repetiției, formulat de I. Bellert [7, p. 132]. Este vorba despre interpretarea semantică a frazelor în funcție de interpretarea frazelor anterioare sau, cum mai numește savantul român E. Vasiliu [8, p. 63] acest fenomen: „așteptarea textuală”. Mai este vorba și despre desfășurarea textului fragmentat în limitele unui anumit grad de expectabilitate. Fenomenul în cauză a fost observat și de M. Charolles, care a menționat că „textul se supune regulilor de repetiție, progresie, non-contradicție și relație” [9, p. 88]. Din acești parametri numai non-contradicția nu poate fi atribuită textului fragmentat, celelalte particularități se potrivesc de minune interacțiunii fragmentelor.

Am menționa că secvențializarea textuală ca instanță de formare (repetare) transformare a cunoașterii în textul fragmentat cioranian este un spațiu integrator prin care fenomenele de coreferinţă, tematizare,

progresie, conexiune interfrastică asigură memoria textului fragmentat. E vorba de o memorie generică inerentă textului, prin care ocurențe apropiate și îndepărtate sunt subsumate unui proiect de producere a textului. Această memorie textuală nu este altceva decât coerența.

M. Foucault remarca în acest context: „coerența ca memorie textuală asigură solidaritatea elementelor constitutive și instituie textul ca „existență istorică" [10 p. 236]. E un fel de tranziție și coprezentă a lui „déjà dit", „dire" şi „à dire", după cum constată O. Ducrot [11, p. 57]. Astfel interacțiunea noțională în textul fragmentat se realizează la nivel de coerență ca proprietate de corelare a fragmentelor (interpretarea fiecărui fragment depinde de interpretarea celorlalte). Ni se pare relevant să distingem și dimensiunea sintactică a coerenței în textul fragmentat. Acest fenomen e tradus în termeni de coeziune și conexiune.

Groupe d'Entrevernes [12, p. 33] a accentuat dimensiunea semantică a consistenței care înseamnă, după cum menționează J. B. Grize [13, p. 112] „compatibilitatea unei fraze cu frazele precedente, adevărul unei faze depinzând de condițiile de adevăr ale frazelor precedente". Același savant presupune că unitatea schematizării textuale e comparabilă cu sensul chimic al termenului de coeziune.

Savantul C. Segre consideră că „în abordarea fenomenului coerenței se pare esențială depășirea perspectivei reducționiste: fie în studiul regulilor gramaticale orizontale (anaforă, pronominalizare, renominalizare), fie în studiul relațiilor semantice verticale (macrostructurii paradigmatice)" [14, p. 250].

Textul fragmentat este o entitate caracterizată printr-o dublă coerență: cea globală (tema unui ciclu de fragmente, conexiunea titlu-textualizare, compatibilitatea logică și semantică a secvențelor native și descriptive) și locală (definită în termeni de identitate sau contiguitate a fragmentelor, conexiune a faptelor concrete). Noțiunile desfășurate de noi în contextul fragmentelor cioraniene (coerență globală și locală) au fost stabilite de lingvistul C. Segre în lucrarea citată mai sus.

Interacțiunea noțională în textul fragmentat implică sus-numita coerența în calitate de element fondator al funcționării textuale, evidențiind, în mod pregnant inseparabilitatea interpretării semantice de cea pragmatică, ceea ce are drept consecință necesitatea studierii textului fragmentat nu numai din punct de vedere lingvistic, ci și din punct de vedere pragmatic. Este vorba de relația „macrostructură semantică – macroact de comunicare", elaborată de lingvistul D. Wunderlich în lucrarea „Towards an Integrated Theory of Grammatical and Pragmatical Meaning" [15, p. 205].

Coerența descrisă de savant ar fi un reflex lingvistic al conexiunii referențiale și în textul fragmentat cioranian ea se manifestă prin forme anaforice, repetiții lexicale, substituții, iar indirect, prin funcționarea conectorilor. Pentru a valida ipoteza coerenței ca reflex am căutat în fragmentele cioraniane eșantioane textuale cu conexiune implicită și am constatat că relația subzistă chiar în absența conexiunii explicite. Conectorul cel mai banal al limbajului, conjuncția „et" exprimă, pe lângă conjugarea neutră de fapte, o serie de alte valori: condiție, localizare, explicare, ce e mai important, relațiile acestea subzistă chiar dacă eliminăm conectorul, deci relația între faptele descrise determină natura cauzală, condițională etc. a acestui conector „et". Citățm din Emil Cioran:

1) „*Chose curieuse: les poètes exultent quand ils ne comprennent pas ce qu'on débite sur eux. Le jargon les flatte,* ***et*** *leur donne l'illusion d'un avancement"* [26, p. 45]. *(Lucru straniu: poeții simt o mare bucurie când nu înțeleg ceea ce se debitează despre ei. Jargonul îi flatează, creându-le iluzia înaintării*) [27, p. 50].

- este vorba de o relație de consecință imediată.

2) „*La tyrannie brise ou fortifie l'individu; la liberté l'amollit* ***et*** *en fait un fantoche dans l'enfer"* [26, p. 99]. *(Tirania striveşte sau susţine individul, libertatea îl doboară şi îl transformă într-o marionetă din Infern)* [27, p. 100].

- este vorba despre o relație de localizare: („est en fait un fantoche dans l'enfer")

3) „*Ne jamais demander au langage de fournir un effort disproportionné* ***et*** *il te donnera son maximum"* [26, p. 76]. *(Dacă nu ceri limbajului să facă un efort disproporţionat, el îţi va da maximum din capacitatea sa).* Avem o relație de condiționare [27, p. 80] („Si" implicit).

4) „*Le romancier ou le dramaturge se délivre de ses conflits et tous les personnages deviennent libres"* [26, p. 101]. *(Romancierul sau dramaturgul renunţă la conflictele şi, deci, personajele devin libere)*. Este vorba de o relație de explicare [27, p. 103] („voilà pourquoi" implicit).

Ținem să menționăm în acest context că, în conexiunea implicită, rolul sintactic al conectorilor este preluat de relația semantică între fragmentele corelate, subsumate unei anumite teme (succesiuni, explicări). Gramatica textului de sorginte germană [15, p. 208] a stabilit un anumit număr de scheme de textualizare pe care le actualizează secvențele asintetice: „tematizarea, legătura cauzală, diagnosticul faptelor, specificarea, gruparea „metalingvistică”, legătura temporală, contrastul, comparația” [15, p. 115]. Am redus aceste concepte și le-am aplicat la cupluri controverse în baza textului fragmentat cioranian. Schemele anexate sunt o dovadă convingătoare în acest sens.

În urma realizării acestor scheme am ajuns la concluzia că în textul fragmentat cioranian se utilizează mai mult specificări și generalizări, tematizări, se observă și matricea simultaneității, cauza este rareori implicată, ea se anunță cu voce tare, cu toate consecințele ce decurg din fenomenul descris. Mai găsim și relații de consecință, ce constituie o strategie a indirecţiei, foarte răspândită în textul nihilist. Din punct de vedere al actualizărilor, are prioritate coerența de orice tip. În textul fragmentat cioranian interacțiunea noțională se realizează și în baza referenților din sintagmatica textuală. Se stabilesc referenții, a căror introducere se realizează în eventuala descriere nedefinită. Introducerea referenților poate fi operată în acest tip de text atât de descrieri definite, cât și indefinite. Dacă se instituie un referent deja cunoscut, interacțiunea noțională se stabilește între acest referent și situația din context (astfel, referentul poate fi într-un fragment, iar situaţia ce-l caracterizează în altul, ceea ce asigură o perfectă conexiune între fragmente):

1) „*Quel secours la religion peut-elle apporter à un croyant déçu par* ***Dieu*** *et le* ***Diable***?” [26, p. 113]. (*Ce sprijin poate aduce religia unui credincios decepţionat de Dumnezeu şi de Diavol?*) [27, p. 115]. În acest fragment, cuvintele „Dieu” şi „Diable” sunt referenţi deja cunoscuţi (chiar pre-concepuţi). Alt referent este „un croyant” – este tipul de referent ce caracterizează o clasă de indivizi. Acești trei referenți găsesc explicația stării existente de lucruri în situația în care se află în fragmentul următor: „Pourqoui déposerais-je les armes? Je n-ai pas vécu toutes les contradictions je garde toujours l’espoir d’une **impasse** nouvelle” (De ce aș renunța? Nu am trecut prin toate contradicțiile și păstrez mereu speranța unui nou impas). Referenții textuali din fragmentul precedent: „un croyant” raportat la „Dieu” şi „Diable” își găsesc repere referențiale în acest fragment: „les contradictions”, „une impasse”. Aceste lexeme sunt consecința fenomenului evocat în primul fragment: credinciosul – necredincios caută mereu contradicții şi impasuri.

Textul fragmentat cioranian, deși aparent discontinuu, este susținut de o memorie textuală care creează coerență globală și locală. Pentru traducător, această coerență are implicații majore: nu doar fiecare propoziție trebuie redată corect, ci și relațiile subtile dintre fragmente trebuie păstrate. Așadar, traducerea nu se reduce la transpunerea lexicală, ci devine o reconstrucție a interacțiunii noționale.

Un prim aspect esențial este repetiția ca mecanism de coerență (Bellert [8], Vasiliu [16], Charolles [9]). În textul cioranian, repetarea anumitor termeni sau referenți nu are doar valoare stilistică, ci construiește „așteptarea textuală”. Traducătorul trebuie să mențină aceste repetiții chiar dacă limba-țintă oferă alternative sinonimice. Să analizăm fragmentul:

„La tyrannie brise ou fortifie l’individu; la liberté l’amollit et en fait un fantoche dans l’enfer” [26, p. 22].

→ *„Tirania striveşte sau susţine individul, libertatea îl doboară şi îl transformă într-o marionetă din Infern”* [27, p. 25].

Menținerea perechii „tyrannie / liberté” ca axe repetitive este crucială. O echivalare prin sinonime („asprimea puterii”, „independența”) ar distruge echilibrul contrastiv și ritmul semantic al fragmentului.

Un al doilea aspect este conexiunea implicită, unde semantica substituie rolul conectorilor. Să analizăm fragmentul:

„Ne jamais demander au langage de fournir un effort disproportionné et il te donnera son maximum” [26, p. 101].

→ *„Dacă nu ceri limbajului să facă un efort disproporţionat, el îţi va da maximum din capacitatea sa”* [27, p. 105].

În franceză, conjuncția „et” acoperă o relație de condiționare. Traducătorul este obligat să facă vizibilă această relație în limba-țintă, altfel se pierde logica fragmentului. Se observă aici o strategie traductologică de explicitare a conectorilor pentru a păstra sensul pragmatic al fragmentului.

În al treilea rând, referenții fragmentelor creează rețele de coerență. Exemplele cu „Dieu”, „Diable” și

„un croyant" ilustrează interdependența semantică între fragmente succesive. Traducătorul trebuie să reproducă fidel aceste nuclee referențiale și să evite variațiile lexicale arbitrare. Dacă „croyant" ar fi tradus prin „adept" sau „practicant", legătura ulterioară cu „contradictions" și „impasse" ar slăbi. Strategia adecvată aici este menținerea consecvenței terminologice, chiar și cu riscul de a părea redundanți în limba-țintă.

Un alt element cu implicații traductologice este iconicitatea fragmentului. Cioran folosește secvențe scurte, autonome, cu pauze semnificative. O traducere care ar „fluidiza" excesiv aceste rupturi ar altera caracterul fragmentar. De exemplu: „*Le romancier ou le dramaturge se délivre de ses conflits et tous les personnages deviennent libres*" [26, p. 83].

→ Traducerea „*Romancierul sau dramaturgul renunță la conflictele proprii, așa încât personajele devin libere*" [27, p. 86] netezește prea mult ruptura și diminuează efectul de tranziție abruptă. Varianta: „*Romancierul sau dramaturgul renunță la conflictele proprii și, deci, personajele devin libere*" conservă concizia și natura argumentativă implicită. *Ultima variantă de traducere ne aparține.*

Nu în ultimul rând, dimensiunea pragmatică a coerenței (Wunderlich [15], Segre [14], Foucault [10]) obligă traducătorul să reproducă nu doar sensul literal, ci și funcția dialogică a fragmentului. Interogațiile, aforismele și paradoxurile sunt concepute ca provocări cognitive. Traducerea trebuie să păstreze intensitatea provocării. De exemplu: *„Quel secours la religion peut-elle apporter à un croyant déçu par Dieu et le Diable?"* [35, p. 77].

„Ce sprijin poate aduce religia unui credincios decepționat de Dumnezeu și de Diavol?" [36, p. 79].

Traducerea literală păstrează tensiunea polemică. O adaptare eufemizată („dezamăgit de religie") ar diminua caracterul conflictual și interacțiunea noțională dintre fragmente.

Așadar, în textele fragmentate cioraniene se evidențiază următoarele strategii:

1. Conservarea repetițiilor pentru a menține coerența
2. Explicitarea conectorilor acolo unde sensul pragmatic riscă să se piardă
3. Consecvența referențială între fragmentele succesive
4. Respectarea iconicității fragmentului (pauze, rupturi, concizie)
5. Reproducerea intensității pragmatice a întrebărilor și paradoxurilor.

Aportul relațiilor de incluziune la coerența secvențelor fragmentate în textul cioranian

Interacțiunea noțională în textul fragmentat se poate caracteriza, în mod esențial, prin relații de incluziune (*parte–întreg*). În asemenea cazuri, relațiile care stabilesc coerența secvențelor se explică prin intermediul *postulatelor de sens* care, după cum susține E. Vasiliu, „funcționează prepozițional" [17, p. 182].

Pentru a evidenția modul de constituire a acestor relații de incluziune, propunem următoarea analiză: *«Une flamme traverse le sang. / Le rouge contournant la mort»* (O flacără traversează sângele. Roșul ocolind moartea). Raționamentul de incluziune se organizează în felul următor:

a) Pentru orice X, dacă X este o flacără, atunci X presupune *nuanță roșie*;

a') Pentru orice X, dacă X este sângele, atunci X presupune *culoarea roșie*;

b) Pentru orice Y, dacă Y este *roșu*, este valabilă accepția: sânge, roșu, flacără roșie, adică X este roșu, iar Y reiese din X.

Aceste postulate reflectă *cunoașterea lumii* și, prin urmare, nu pot fi delimitate riguros implicațiile referențiale de cele semantice. Situația se repetă în alte exemple cioraniene. Spre ilustrare: *«La conversation avec lui était aussi conventionnelle qu'avec un agonisant»* (Conversația cu el era într-atât de convențională, de-ți părea că vorbești cu un agonizant) și *«Le passage de la vie à la mort ne signifie rien et ne peut rien signifier»* (Trecerea de la viață la moarte nu înseamnă nimic și nici nu poate însemna ceva). Relația de incluziune devine aici evidentă: ultima treaptă a agoniei o constituie *trecerea de la viață la moarte*.

Schema inferențială se configurează deci astfel:

a) Pentru orice X, dacă X este *agonie*, atunci X se încheie cu trecerea de la viață la moarte;

a') Pentru orice X, dacă X este *conversație convențională*, atunci X nu semnifică nimic, după cum nu semnifică nimic conversația cu un agonizant;

b) Pentru orice Y, dacă Y este *trecerea de la viață la moarte*, atunci Y reprezintă ultima treaptă a agoniei și, prin urmare, Y reiese din X.

Această schemă de incluziune presupune, pe lângă relația logică, și o *nuanță temporală*: agonia se definește ca momentul imediat premergător trecerii de la viață la moarte, incluzând, totodată, această trecere. Astfel, fenomenul coerenței în textul fragmentat cioranian devine interpretabil *logic* prin termeni de *incluziune, implicare, postulate de sens și mecanisme lexico-gramaticale*. În încercarea de a formaliza aceste observații, considerăm pertinentă adaptarea schemei elaborate de Halliday și Hasan [18, p. 401], care subsumează toate manifestările coerenței într-un text obișnuit și care, în cazul nostru, poate fi aplicată interacțiunii noționale din textul fragmentat. În consecință, în textul fragmentat – inclusiv cel cioranian – atât la nivel intra-fragmentar, cât și inter-fragmentar, se pot regăsi toate manifestările coerenței specifice textului „obișnuit”. Coerența gramaticală (de tip coreferinţă, substituție, elipsă) se opune coerenței lexicale, organizată la nivelul *echivalențelor totale sau parțiale, al incluziunilor și al intersecțiilor*.

Astfel, în textul fragmentat – inclusiv cel cioranian – atât la nivel intra-fragmentar, cât și inter-fragmentar, se pot regăsi toate manifestările coerenței specifice textului „obișnuit”. Coerența gramaticală (de tip coreferinţă, substituție elipsă) se opune coerenței lexicale, organizată la nivelul *echivalențelor totale sau parțiale, al incluziunilor și al intersecțiilor*.

Un prim tip de coerență este cel realizat prin echivalențe. Exemplul cioranian *«L'homme est un animal raté»* [28, p. 56] (Omul este un animal ratat) [29, p. 58]. presupune o echivalență totală între termenii *om* și *animal ratat*. În altă secvență: *«Être lucide, c'est s'enfoncer dans une tristesse stérile»* [28, p. 101] (A fi lucid înseamnă a te afunda într-o tristețe sterilă) [29, p. 103], echivalența se stabilește între *a fi lucid* și *a te afunda într-o tristețe sterilă*. Traducătorul se confruntă aici cu dificultatea de a reda nu doar identitatea semantică, ci și nuanța stilistică a echivalenței.

Un al doilea tip de coerență îl constituie incluziunile hiperonimice. Exemplul *«Tous nos malheurs viennent de n'avoir pas su rester dans notre chambre»* [28, p. 22] (Toate nenorocirile noastre vin din faptul că n-am știut să rămânem în camera noastră) [29, p. 23].

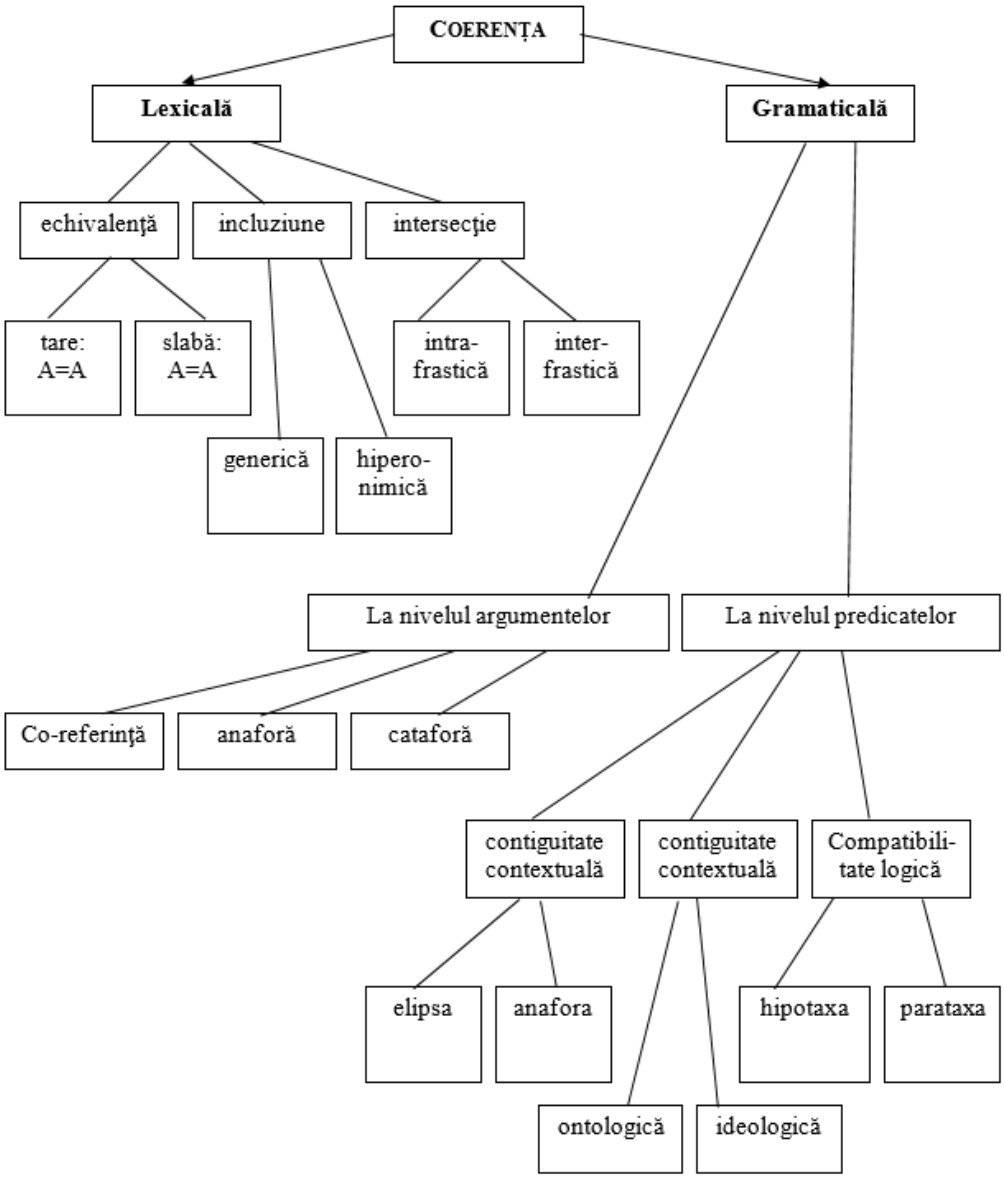
se organizează pe relaţia parte–întreg dintre *nenorociri* (hiperonim) şi multiplele lor manifestări posibile (hiponime). La fel, *«Chaque idée est une blessure de plus dans la chair de l'âme»* [28, p. 50] (Fiecare idee este o rană în plus în carnea sufletului) [29, p. 52] presupune o relație de incluziune între *idei* și *răni sufleteşti.*

Un al treilea tip de coerență îl constituie intersecțiile. În exemplul *«La peur est la seule preuve de notre existence»* [28, p. 91] (Frica este singura dovadă a existenței noastre) [29, p. 93], termenii *frică* și *existență* se intersectează printr-o relație de condiționare: existența devine perceptibilă doar prin trăirea fricii.

În paralel cu aceste relații de tip lexical, coerența este susținută de co-referinţe. Spre ilustrare: *«Il n'y a pas de vie sans désespoir; le désespoir est la respiration de la vie»* [28, p.113] (Nu există viață fără disperare; disperarea este respirația vieții) [29, p. 115]. Prima propoziție introduce termenul *désespoir* (disperare), reluat ulterior ca temă în a doua și constituind o co-referinţă anaforică și o intensificare a legăturii semantice.

Un alt mecanism coerenţial este cel al contiguităţilor contextuale. De exemplu: *«Le sommeil est un emprunt fait à la mort pour mieux savourer la vie»* [28, p. 106] (Somnul este un împrumut făcut morții pentru a savura mai bine viața) [29, p. 107] Termenii *somn*, *moarte* și *viață* coexistă într-o relație de contiguitate conceptuală, sugerând o triadă existențială: somnul prefigurează moartea, iar ambele dau valoare vieții.

Prin urmare, coerența în textul fragmentat cioranian se fundamentează nu doar pe structuri gramaticale sau lexicale, ci și pe un sistem complex de relații semantice, logice și culturale, pe care traducătorul este chemat să le identifice și să le echivaleze. În acest context, fragmentarismul cioranian nu este o simplă dezagregare a discursului, ci o reconstrucție subtilă a coerenței prin procedee non-lineare: echivalență, incluziune, intersecție, co-referinţă și contiguitate. Această perspectivă confirmă observația cercetătorilor Halliday și Hasan [10, p. 439], conform căreia coerența nu este un dat al textului, ci rezultatul *interacțiunii dintre structuri lingvistice și interpretarea lectorului*. În cazul lui Cioran, fragmentul devine un *laborator de coerență paradoxală*: fiecare segment pare rupt de context, dar participă totodată la o logică interioară a întregului.

Schema 2. Interacțiuni între structurile lingvistice și interpretarea textului/mesajului în structurile analitice fragmentate. Halliday, M. A. K., & Hassan, R. (1976). Cohesion in English. Londra: Longman. Traducerea elementelor terminologice din schemă ne aparține.

Deci, în textul fragmentat, inclusiv cel cioranian, în interiorul fragmentelor și între fragmente, pot fi considerate toate manifestările coerenței din textul obișnuit. Coerența gramaticală (de genul coreferentei, substituției, elipsei) se opune coerenței lexicale la nivel de echivalențe totale și parțiale, incluziuni, intersecții:

Coerența lexicală, după cum vedem, cunoaște relația de echivalență. Citățm din Cioran:

1) „***Un livre*** *doit remuer des plaies, en provoquer même"* [30, p. 45] *(O carte ar trebui să mişte răni, să le provoace chiar* [31, p. 47]).

*2) „**Un livre** doit être un danger"* [30, p.120] *(O carte ar trebui să fie un pericol)* [31, p. 121].

Aceste două fragmente se supun interacțiunii noționale prin intermediul echivalenței: A=A. Aceste echivalențe se stabilesc la două nivele: la cel lexical (același lexem exprimă același sens în ambele aforisme), la nivel logic: ambele faze (fragmente în același timp) sunt identice în ceea ce privește mesajul.

Un al doilea tip de relații este cel de incluziune. Am vorbit de această relație puțin mai înainte și acum vom remarca doar că incluziunea în textul fragmentat cioranian e bazată pe termeni cu extensiune foarte largă de genul: fapt, fenomen, obiect, idee, acțiune.

Vom prezenta un exemplu de incluziune hiperonimică din textul fragmentat cioranian (exemplele citate mai înainte fac parte din domeniul incluziunii generice).

1) „*Fonder une famille. Je crois qu'il m'aurait été plus aisé de fonder un empire”* [30, p. 106] *(A fonda o familie. Cred că mi-ar fi fost mai uşor să fondez un imperiu*) [31, p. 109].

2) „*Une véritable* ***société****, après une maladie grave change les noms de chaque famille, comme şi c'était une expérience importante”* [30, p. 88] *(O societate veritabilă, după o maladie gravă, schimbă toate numele de familie, de parcă ar fi fost vorba de o experienţă importantă*) [31, p. 90].

În cazul nostru lexemul aparține unui termen general evocat. Avem raportul A e B; familie e societate; sau familie e imperiu e societate.

Axa tematică: „prăbușirea familiei și a societății” parcurge aceste două fragmente la nivelul incluziunii hiperonimice.

Intersecția, un alt nivel al interacţiunii noţionale în textul fragmentat cioranian, este determinată de prezența aceleiași trăsături la două sau mai multe lexeme din fragmentele ce se succed. Această relație construiește câmpurile semantice, seriile antonimice și determină interacțiunea noțională globală a textului. Citățm un exemplu de intersecție fragmentară din text:

1) „*Plus* ***nous*** *avons le sentiment de notre insignifiance, plus nous mé- prisons* ***les autres****”* [30, p. 102] *(Cu cât mai mult suntem apăsaţi de sentimentul lipsei de valoare, cu atât îi urăm pe ceilalţi)* [31, p. 103].

2) „Nous n'attribuons quelque réalité à l'autrui que dans la mesure où nous en découvrons en nous-mêmes” [30, p. 125] *(Nu atribuim celuilalt nici o realitate decât în cazul când o descoperim în noi-înşine*) [31, p. 124].

Este vorba de o intersecție inter-fragmentară și interfrastică Pronumele „nous” introduce un mod nou de judecată de valoare: a se exprima în numele întregii societăți, el se reia în al doilea fragment în context similar, în același câmp semantic și argumentativ. Pronumele „autrui” se reia în fraza a doua prin „les autres”. La nivel formal fragmentele se intersectează în două locuri: prin „nous” și prin „les autres, l'autrui”.

La nivel conceptual fragmentele se intersectează la nivel de atitudini: și în primul, și în al doilea fragment e vorba de atitudinea față de celălalt, care decurge dintr-o atitudine față de sine-însuși. La nivel conceptual, deci, fragmentele practic se suprapun, dar nu putem vorbi de o suprapunere definitivă, deoarece fragmentele exprimă fenomene ce se cauzează unul pe celălalt, motivând deci termenul de „intersecție interfrastică”.

Dacă ar fi să abordăm intersecția intrafrastică, am putea afirma că Emil Cioran chiar o pune în joc pentru a aduce argumente logice pentru o afirmație sau alta: „***Le calomniateur*** *n'est pas le seul à tirer profit de* ***la calomnie****;* ***elle*** *sert autant, sinon plus, au calomnié, à condition toutefois qu'il la ressente vivement”* [30, p. 156] *(Calomniatorul nu este unicul care-şi trage profitul din calomnie; ea serveşte în egală măsură, dacă nu mai mult, calomniatului, cu condiţia, totuşi, ca acesta s-o resimtă cu intensitate)* [31, p. 157].

La nivelul intrafrastic se operează cu noțiunea sau cu semul „a calomnia”. Suntem prezenți în fața a trei ipostaze ale acestui sem: cel care calomniază, calomnierea, cel calomniat. Acestea sunt cele trei puncte de intersecție (la nivel semic) a unei noțiuni. Unica particularitate a acestui fragment este faptul că aceste trei lexeme: „calomnieur, calomnier, calomnie” reprezintă respectiv persoana ce îndeplinește acțiunea, acțiunea propriu-zisă și persoana care suportă consecințele acțiunii.

Coerența gramaticală în textul fragmentat cioranian prevede realizarea interacțiunii noționale la nivelul argumentelor. Putem cita în acest context, exemple de anafore: 1) „*Le Désespoir est le toupet du malheur…”* [30, p. 93] *(Disperarea e tupeul necazului…)* [31, p. 95] *.„Il est une forme de provocation, une philosophie pour époques indiscrètes”* [30, p. 93] *(El e o formă a provocării, o filozofie pentru epoci indiscrete*) [31, p. 95].

Am cita în acest context și catafore: „*Il rêve parfois d'un amour lointain et vaporeux comme la schizophrénie d'un parfum..., Sade*” [30, p. 120].

Cataforele nu se realizează între fragmente, mai mult le putem remarca la nivel intra-fragmentar, fiind folosite pentru diverse efecte de stil printre care putem cita: suspansul, expectativa, neverosimilul.

Co-referinţele sunt un ultim nivel de manifestare a coerenţei gramaticale în textul fragmentat. Citățm exemple de co-referință: 1) „*Chaque fois que je tombe, ne fût-ce que sur une sentence bouddhique, l'envie me prend de revenir à cette sagesse que j'ai tenté de m'assimiler pendant une assez longue période de*

temps et dont je me suis en partie détourné" [30, p. 142] *(De câte ori mă abat, chiar și asupra unei fraze budiste, mă copleșește dorința de a reveni la această vorbă cu tâlc, vorbă pe care am încercat s-o asimilez într-o perioadă de timp destul de lungă; vorbă la care am renunțat parțial*) [31, p. 145]. Fenomenul dat este de natură intra-fragmentară. El asigură, la nivel lexical și frastic, coeziunea fragmentului, stimulând latura-i conceptuală.

Ar fi interesant de analizat în ce mod se validează interacțiunea noțională prin intermediul coerenței gramaticale, la nivel de contiguități contextuale (ontologice și ideologice). Interacțiunea la nivel ontologic se validează prin transmiterea de la un fragment la altul a conceptelor existențiale, reluarea lor prin sinonime sau prin contiguități logice. Citățm din „.Cioran: „*Démunis, sans assise nulle part, nous affrontons alors un malheur inusité; celui de n'avoir pas droit au temps"* [30, p. 189] *(Dezarmați, dezrădăcinați, înfruntăm nenorocul neobișnuit: cel de a nu avea nici un drept la timp*) [31, p. 191]; 2) „*J'entasse du révolu, ne cesse d'en fabriquer et d'y précipiter le présent, sans lui donner le loisir d'épuiser la propre durée"* [30, p. 100]. Acestea sunt două fragmente ce se succed, unite de către gânditor sub genericul „Tomber du temps" (a cădea din timp). După cum se vede, expresiile „n'avoir pas droit au temps" din primul fragment și „révolu", „le présent", „épuiser sa propre durée" țin de această linie semantică: timpul ce trece fără voia omului. Este vorba de conceptul de „timp" analizat prin prismă ontologică, în calitate de categorie existențială.

La fel se realizează și interacțiunea noțională la nivel de coerență, ce cuprinde contiguități contextuale la nivel de ideologie. Citățm din Emil Cioran: 1) „*Le phénomène barbare, qui survient inéluctabement à certains tournants historiques, est peut-être un mal, mais un mal nécessaire"* [30, p. 76] *(Fenomenul barbariei, care survine inevitabil în timpul unor cotituri istorice, e probabil, un rău, dar un rău necesar*) [31, p. 78]. 2) „*L'Empire envahi, les lettres (que l'on songe aux Sidoine Apollinaire, aux Ennoduis, aux Cassiodore) devinrent tout naturellement les panégyristes des rois goths"* [30, p. 87]. *(Imperiul cucerit, cărturarii (dacă ne-am referi chiar la Sidoine Apollinaire, la Ennoduis şi Cassiodore) deveniră, naturalmente, elogiatorii regilor goți*) [31, p. 88].

Cele două fragmente, unite de gânditor prin tema comună: „Le sceptique et le barbare" (scepticul și barbarul), se leagă prin lexeme ce comportă semele „barbar(ie)", „a cuceri". Ele sunt unite la nivel de coerență, deoarece același gând se perindă de-a lungul ambelor texte, mai mult ca atât, concepția gânditorului despre „barbarie drept rău istoric" traversează ambele fragmente. În primul caz e vorba de un „rău" social cu totul diferit de cel care poate fi benefic societății (din unele puncte de vedere).

Al doilea fragment comportă ideea servilității în fața barbariei, un alt „rău" social care e acuzat cumplit de autor. În aceste două fragmente se vede foarte bine felul de a analiza lucrurile: contradicția împinge la adevăr. În primul fragment, un fenomen unanim recunoscut drept rău, e tratat drept benefic, în al doilea fragment, același fenomen este acuzat. Este tactica eternă a lui Emil Cioran – cea de a afirma și de a nega simultan unele lucruri.

În plan traductologic relevăm, în acest sens, dificultatea redării postulatelor de sens. Relațiile de incluziune, așa cum le formulează E. Vasiliu („funcționează presupozițional" [19, p. 463]), implică o cunoaștere enciclopedică împărtășită între autor și cititor. În exemplul „*Une flamme traverse le sang. / Le rouge contournant la mort*", sensul roșului este „activat" prin intersecția semantică dintre *flacără* și *sânge*. Traducătorul trebuie să redea nu doar lexemele, ci și rețeaua presupozițiilor culturale: în română, „roșu = sânge = flacără" este relativ transparent, dar în alte culturi semnificația roșului poate fi diferită (viață, purificare, noroc). Traducătorul are de ales între adaptare culturală sau conservarea literală a incluziunii. „*Une flamme traverse le sang*" → „*O flacără străbate sângele*" păstrează identitatea imaginară, însă „Le rouge contournant la mort" tradus literal „*Roșul ocolind moartea*" poate genera confuzie. Traducătorul ar putea recurge la o explicare stilistică („roșul care se sustrage morții"), dar atunci se pierde condensarea aforistică a originalului.

Incluziunea hiperonimică, în contextul traducerii, constituie un risc de nivel stilistic. Exemplele cu „familie – imperiu – societate" ilustrează o axă tematică ascendentă, de la micro-structură la macro-structură. Traducătorul trebuie să fie atent la rezonanța culturală a termenilor: „a fonda un imperiu" (*fonder un empire*) are în franceză conotații istorice și politice clare, în timp ce în română expresia poate părea arhaică sau solemnă. Dacă traducătorul alege „a crea un imperiu", riscă să piardă ritmul și simetria paralelă cu „a fonda o familie".

La fel, intersecția lexicală și echivalențele se impun în momentul traducerii fragmentelor cioraniene. Relațiile de intersecție (ex. „nous – autrui – les autres”) ridică probleme în traducere, mai ales în limbile unde nu există exact aceeași distribuție pronominală sau semantică. În română, „celălalt” și „ceilalți” păstrează bine paralelismul, dar în engleză diferența dintre *the other* și *others* poate fi mai abruptă, afectând subtilitatea interacțiunii. Traducătorul trebuie să decidă dacă păstrează jocul pronominal sau dacă alege o echivalență semantică mai flexibilă.

Relațiile parte – întreg nu sunt doar logice, ci și retorice. În exemplul cu barbaria, Cioran afirmă și neagă același fenomen, folosind incluziunea ca strategie a contradicției. Traducătorul trebuie să conserve această „tactică eternă” a lui Cioran – de a suprapune incluziunea pozitivă și negativă asupra aceluiași concept. Orice simplificare (de tipul „barbaria e un rău, dar și un bine”) ar distruge ambivalența cioraniană.

Conform observațiilor cercetătorilor Chaim Perelman și Lucie Olbrechts-Tyteca [2, p. 94], „coerența este un joc de identitate-diferență (*topic/comment*, temă/remă), care se realizează gramatical prin coreferință, proiectivă sau retrospectivă, sau prin contiguitatea contextual-discursivă” [*Idem*, p. 141].

Din perspectiva principiilor subiacente actualizării textuale, acest raport de identitate-diferență capătă în textul fragmentat cioranian o specificitate aparte. Dacă alte tipuri de text urmăresc, pe cât posibil, eliminarea ambiguității, textul fragmentat valorifică ambiguitățile, care devin exponenți ai diferențelor la nivel rematic. În cadrul textului fragmentat, se constată prezența valorilor paratactice multiple, a pro-formelor variate și a echivocurilor frecvente; astfel, coerența devine de natură „holistică”, după cum afirmă S. Marcus [20, p. 110], făcând trimitere la Mallmann și Nudler. Coerența holistică, subliniază Marcus, „este intuitivă și teoretică”.

Un principiu semantic integrator vectorializează textul fragmentat cioranian, impunându-i rigori și, în același timp, permițându-i să se autoconstruiească liber. Macrostructurilor semantice le revine, conform lui M. Foucault [10, p. 97], „sarcina de a evidenția și de a focaliza, în plan cognitiv, noțiuni abstracte care interacționează ulterior și se deplasează liber prin text” - *traducerea ne aparține.* În acest sens, formulele argumentative propuse de J. Hintikka [21, p. 49] permit conceptualizarea macrostructurilor astfel: „Într-o formulare quasi logică, propoziția X reprezintă macrostructura unui ansamblu conceptual de noțiuni, și numai dacă aceasta este implicată de toți conștienții și textual respectiv”.

Implicarea poate fi directă (dacă X apare ca element al suprafeței textuale – titlu, frază-cheie) sau indirectă (dacă X este construită ca reprezentare ierarhică complexă a relațiilor conceptuale și factuale). În acest cadru, Hintikka afirmă: „Așa cum obiectul oricărui act intențional ‘inexistă’ în el, macrostructura semantică ‘inexistă’ în orice construcție textuală bine formată” [21, p. 120]. Această inexistență conferă libertate absolută atât producătorului textului, cât și receptorului său, iar în cazul lui Emil Cioran, se traduce printr-o căutare perpetuă de sine și o insistență asupra descoperirii adevărului, înțeles ca fenomen relativ, interpretat axiologic de fiecare individ în parte.

La nivelul macrostructurii, care exclude un sfârșit fix și precis, conexiunile semantice și logice se produc în mod deductiv și inductiv, prevalând asupra conotațiilor. În textul fragmentat cioranian, conotația cedează treptat structurilor semantice cu caracter argumentativ și celor sintactice afective; excepție face ironia, utilizată deliberat. Această reducere a conotațiilor presupune o strategie de selecție, simplificare și generalizare, configurând o operație de construcție sau substituție. Fragmentele cioraniene nu necesită tropi suplimentari; complexitatea lor structurală în profunzime permite transmiterea mesajului fără artificii stilistice. Frazele sunt bine articulate, elocvente și funcționale ca celule argumentative în sprijinul genericului stabilit de gânditor.

Existența macrostructurii explică de ce identitatea referențiale a indivizilor și fenomenelor, precum și relația dintre lumi, nu constituie condiție suficientă a interacțiunii noționale. Secvențele textuale lipsite de macrostructură rămân relative, limitându-se la constatări ironice sau morale asupra naturii lucrurilor, fără a reflecta dilemele existențiale fundamentale. În textul fragmentat cioranian, reflexul cel mai pregnant al macrostructurii este titlul, care sintetizează conținutul textului, de la nivelul semnificației elementare până la esențializarea conținutului general.

Hipotaxa, prin subordonări sintactice, și parataxa, prin juxtapunere, constituie forme de coerență gramaticală ce asigură compatibilitatea logică a fragmentelor. Aceste structuri facilitează interacțiuni noționale

intra-fragmentare și, rar, depășesc limitele fragmentului, fiind subordonate titlului, care funcționează ca temă. Desfășurarea textuală este rema, iar titlul garantează continuitatea ideatică, în timp ce elementele de hipotaxă și parataxă exprimă raporturi logice diverse.

Conform lui R. Thom, citat de E. Nagel, „în timp ce sintagmatica textuală instaurează progresia rematică, genericul textual menține nivelul tematic al textului" [22, p. 359]. Titlurile cioraniene (*Syllogismes de l'amertume*, *La chute dans le temps*, *Récits de décomposition*, *Aveux et Anathèmes*) funcționează atât ca semnale de intrare în sistemul textului, cât și ca verdict asupra întregului conținut, spre deosebire de textele științifice, unde distanța semantică între titlu și text este minimă.

Pe lângă macrostructura semantică, în textul fragmentat Cioran se evidențiază și macrostructura descriptivă. Aceasta respectă modelul naratologiei franceze, care concepe narativul în termeni temporali (*Situație inițială – Complicare – Evaluare – Rezolvare – Morală*), dar și descriptivul ca „desfășurare spațială" [23, p. 342], Emil Cioran utilizează adesea reprezentările semantice ale suprafeței textuale, unde descrierea acumulează adjective și generează interacțiuni noționale în jurul nucleului nominal, iar narațiunea disemnează verbe corelate cu unul sau mai multe substantive. În macrostructurile textuale, descrierea explorează argumentele, cum se poate observa în fragmentul:

„Au lieu de faire attention à la figure des passants je regardai leurs pieds et tous ces agités nerveux, empêchés de dépérir, contaminés par l'humanité, se réduisaient à des pas qui se précipitaient – vers quoi? Et il me parut clair que notre mission était de frôler la poussière en quête d'un mystère dépourvu de sérieux" [31, p. 123].

Aici, interacțiunea noțională se realizează printr-o descriere metonimică, reducând ființa umană la o parte a sa – picioarele care se mișcă, semnificând căutarea sensului existențial. Noțiunea de „oameni agitați" este redusă la „pași agitați", exemplificând relația de incluziune. Fragmentul subliniază starea individului dezarmat în fața adevărului existențial, iar titlul impune nivelul semantic descriptiv, operând coerent în cadrul fragmentului.

În perspectiva cercetărilor viitoare, fenomenul coerenței, ca mijloc de realizare a interacțiunii noționale în textul fragmentat cioranian, se prezintă ca dublu determinat: de reguli lingvistice de selecție a elementelor și de reguli cognitive de interpretare a lumii. Interacțiunea noțională se realizează atât la nivel teoretic (presupunând reguli de coerență și strategii supletive), cât și la nivel empiric (impactul temporal al fragmentelor, acceptabilitate și ierarhie).

Reperele conceptuale ale textului cioranian – semele „a ști", „a crede", „a nega" – generează modificări în universul epistemic al cititorului. Conform lui C. Zilberberg, „o componentă interacțională constantă are drept variabilă o componentă temporală care constituie 'istorie epistemică' și o componentă cognitivă constantă, a cărei variabilă se constituie într-un spațiu al cunoașterii" [24, p. 20].

În acest context, componenta oximoronică și axiologică a nivelului concepțional reflectă legea unității și luptei contrariilor. I. Pârvu subliniază că „analiza parcursurilor cognitive completează semiotica tipologică cu o sintagmatică temporală axată pe logica interacțiunii și schimbării epistemice și spațială – pe centralizarea/periferizarea cunoașterii" [25, p. 222]. Această dinamică explică contradicțiile cioraniene, specifice unei forme *mentis* moderne, marcate de căutarea perpetuă a adevărului absolut, fragmentat și relativ.

La nivel traductologic, textul fragmentat cioranian impune traducătorului provocări multiple, generate de ambiguitatea structurală și semnificațională. Coerența holistică și macrostructura semantică, caracteristice acestui tip de text, solicită traducerea nu doar a unităților lexicale, ci și a relațiilor identitate-diferență dintre teme și reme, precum și a interdependențelor temporale și procesuale dintre fragmente. Traducătorul trebuie să surprindă simultan nivelul conceptual, care conferă textului rigori argumentative, și nivelul procesual, care permite fragmentelor să se autoconstruiască liber.

Macrostructurile, fie ele semantice sau descriptive, determină strategiile traductologice: titlul, ca semnal principal, impune nu doar alegerea corespondențelor lexicale, ci și păstrarea progresiei rematice și a legăturilor intra-fragmentare. În traducerea cioraniană, se manifestă o dublă responsabilitate: fidelitatea față de structura și logica internă a fragmentului și conservarea ambiguităților deliberate, care sunt esențiale pentru transmiterea sensului filozofic și existențial.

Nivelul traductologic, de asemenea, implică adaptarea la modul de operare al descriptivului și narativului fragmentar. În traducerea pasajelor metonimice – cum ar fi reducerea „oamenilor agitați” la „pași agitați” – traducătorul trebuie să asigure continuitatea interacțiunii noționale și să redea relația de incluziune semantică. Aceasta presupune un control atent al selecției lexicale, al gradului de generalizare și al păstrării tonului stilistic original, inclusiv al ironiei.

Astfel, la nivel traductologic, textul fragmentat cioranian devine un laborator al coerenței complexe și al macrostructurilor funcționale, iar traducerea sa presupune o dublă lectură: atât analitică – pentru a înțelege structurile și relațiile semantice interne –, cât și creativă – pentru a reconstrui aceste structuri în limba țintă fără a diminua ambiguitatea și densitatea conceptuală a textului sursă.

Concluzii

Studiul textului fragmentat cioranian relevă complexitatea deosebită a mecanismelor de textualizare, precum și implicațiile lor profunde în domeniul traductologiei. Textul fragmentat se situează la intersecția analizelor literare, semiotice și traductologice, prezentând o structură internă densă, unde sensul nu rezultă doar din succesiunea enunțurilor, ci din interacțiunea dintre macrostructurile semantice, relațiile de incluziune parte–întreg și dinamica identitate–diferență. Această complexitate impune atât cititorului, cât și traducătorului, un efort interpretativ deosebit, pentru a păstra în limba țintă atât coerența, cât și ambiguitatea deliberată, caracteristică gândirii cioraniene.

Analiza textualizării evidențiază rolul macrostructurilor semantice în coordonarea fragmentelor. Conform observațiilor lui Foucault [10], acestea au sarcina de a evidenția și de a focaliza noțiuni abstracte care ulterior interacționează liber în text. În context traductologic, recunoașterea acestor macrostructuri permite traducătorului să redea nu doar conținutul lexical, ci și progresia argumentativă și logică a fragmentului, respectând ambiguitățile controlate. Formulele argumentative propuse de Hintikka [21, p. 49] subliniază că macrostructura semantică „inexistă” efectiv în text, ceea ce conferă libertate absolută producătorului și receptorului textului, libertate care, în cazul lui Cioran, se traduce printr-o căutare perpetuă a adevărului fragmentat și prin explorarea relațiilor dintre seme și pragmatica discursivă.

Relațiile de incluziune parte–întreg se dovedesc a fi un mecanism esențial pentru înțelegerea și traducerea textului fragmentat. Fragmentul individual nu este un element izolat, ci un microcosmos care conține simultan dimensiuni conceptuale și procesuale, incluzând idei și procese care se reflectă asupra întregului. Traducătorul trebuie să surprindă atât includerea conceptuală, cât și cea procesuală, astfel încât ambiguitatea și coerența holistică să fie păstrate în traducere. Această abordare permite transpunerea fidelă a textului în limba țintă, fără a compromite dinamica internă a fragmentelor și sensul global al macrostructurii.

Coerența între identitate și diferență, conceptualizată de Perelman și Olbrechts-Tyteca [2], constituie un alt nivel crucial pentru analiza și traducerea textului cioranian. Coerența nu se reduce la coreferință sau la contiguitatea frazelor; ea implică selecția și ierarhizarea elementelor fragmentare, interacțiuni noționale complexe și implicarea activă a cititorului în reconstrucția sensului. În traducere, păstrarea acestui echilibru este o provocare majoră, deoarece orice alegere lexicală sau sintactică poate modifica percepția coerenței și poate afecta macrostructura semantică a textului.

Textul fragmentat cioranian prezintă, de asemenea, o dimensiune descriptivă și narativă subtilă. Descrierea metonimică, cum ar fi reducerea „oamenilor agitați” la „pași agitați”, generează interacțiuni noționale și explorează sensul existențial, demonstrând cum fragmentul operează simultan la nivel conceptual și procesual. Narațiunea, prin diseminarea verbelor corelate cu substantivele principale, asigură progresia logică și argumentativă a fragmentului. Această dublă funcționalitate a textului, descriptivă și argumentativă, evidențiază necesitatea unei strategii traductologice complexe, care să integreze atât fidelitatea semantică, cât și funcționalitatea stilistică.

Prin urmare, analiza textualizării, a relațiilor de incluziune și a coerenței în textul fragmentat cioranian oferă un cadru metodologic integrat pentru traducerea și interpretarea operelor filosofice și aforistice. Această abordare subliniază că traducerea fidelă nu se limitează la transpunerea literală a cuvintelor, ci presupune reconstrucția macrostructurilor semantice, menținerea progresiei rematice și conservarea ambiguităților controlate. În același timp, studiul contribuie la înțelegerea mecanismelor interne ale textului cioranian, de-

monstrând cum densitatea conceptuală, ambiguitatea deliberată și dinamica identitate–diferență generează un univers textual complex, provocator pentru receptare și traducere.

Astfel, concluzionăm că traducerea textului fragmentat cioranian presupune o abordare care să combine perspectivele lingvistice, semiotice și traductologice, oferind traducătorului instrumentele necesare pentru a păstra autenticitatea sensului, coerența holistică și densitatea conceptuală, esențiale pentru exprimarea ideatică a gândirii cioraniene. Această cercetare deschide, totodată, direcții pentru studiile viitoare privind traducerea textelor fragmentate, aforistice și filosofice, în care ambiguitatea și structura internă complexă constituie componente fundamentale ale expresiei literare și intelectuale.

Referințe bibliografice:

1. MARCUS, S. Semiotics of scientific languages. *Revue roumaine de linguistique*, XXIV(3), 1979, p. 23–334. București: Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan–Al. Rosetti". ISSN 10120769.
2. PERELMAN, C., OLBRECHTSTYTECA, L. *Traité de l'argumentation*. Paris: Editions de l'Université de Bruxelles, 1958, 348 p.
3. DUBOIS, J. Présentation. *Langages*, nr. 52, 1968, p. 3–4. Paris: Larousse / CNRS Éditions. ISSN 00477138.
4. KERBRATORECCHIONI, C. *L'implicite*. Paris: Armand Colin, 1986, 520 p. ISBN 2200301312.
5. CODOBAN, A. *Structura semiologică a structuralismului*. ClujNapoca: Dacia, 1984, 210 p. ISBN 9733500531.
6. PETÖFI, J. SemanticsPragmaticsText. *Journal of Descriptive Poetics and Theory of Language*, 2, 1976, p. 119–149. Hamburg: Buske Verlag. ISSN 00700135.
7. BELLERT, I. On a condition of the coherence of texts. *Semiotica*, 2, 1979, p. 325–363. Berlin / New York: Walter de Gruyter. ISSN 00371998.
8. VASILIU, E. *Sens, Ontologie, Pragmatică*. În: *Semiotică și poetică – Cercetarea textului*, ClujNapoca: Dacia, 1979, p. 1–74. ISBN 9733501819.
9. CHAROLLES, M. Introduction aux problèmes de la cohérence des textes. *Langue Française*, nr. 38, 1978, p. 34–42. Paris: Editions du Seuil. ISSN 00238368.
10. FOUCAULT, M. *L'ordre du discours*. Paris: Gallimard, 1971, 290 p. ISBN 207026216X.
11. DUCROT, O. *Le dire et le dit*. Paris: Hermann, 1984, 321 p. ISBN 2705659198.
12. GROUPE D'ENTREVERNES. *Analyse sémiotique des textes*. Lyon: Presses Universitaires de Lyon, 1988, 207 p. ISBN 2729701375.
13. GRIZE, J.B. *Schématisation – représentation et images*. Lyon: Presses Universitaires de Lyon, 1978, 187 p. ISBN 2729700169.
14. SEGRE, C. The nature of text. În: PETÖFI, J. (Ed.), *Text vs Sentence*, Hamburg: Buske Verlag, 1979, p. 259–272. ISBN 3871082061.
15. WUNDERLICH, D. Towards an Integrated Theory of Grammatical and Pragmatical Meaning. În: citat de VASILIU, E. *Preliminarii logice la semantica frazei*, București: Editura Academiei R.S.R., 1979, 241 p. ISBN 9789732702249.
16. VASILIU, E**.** Intertextualitate: câteva disocieri necesare. *Studii și cercetări lingvistice*, 1, 1985, p. 3–9. București: Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan–Al. Rosetti". ISSN 05823600.
17. VASILIU, E. *Preliminarii logice la semantica frazei*. București: Editura Academiei R.S.R., 1978, 240 p. ISBN 9789732701945.
18. HALLIDAY, M., ALEXANDER, K., HASSAN, R. *Cohesion in English*. London: Longman, 1976, 542 p. ISBN 0582483708.
19. VASILIU, E. Semantică, normă și efect de stil. *Studii și cercetări lingvistice*, 5, 1983, p. 461–465. București: Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan–Al. Rosetti". ISSN 05823600.
20. MARCUS, S. Textual cohesion and textual coherence. *Revue roumaine de linguistique*, XXV(4), 1980, p. 101–112. București: Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan–Al. Rosetti". ISSN 10120769.
21. HINTIKKA, J. *Logic, Language Games and Information.* Oxford: Clarendon Press, 1973, p. 43–56. ISBN 0198240175.
22. NAGEL, E. *The structure of science. Problems in the logic of scientific explanation*. London: Routledge & Kegan Paul, 1961, 471 p. ISBN 0710000603.

23. LABOV, W., WALETZKY, J. Analiza narativă: versiuni orale ale experienței personale. În: *Borcilă și McLain* (coord.), București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1981, p. 261–303. ISBN 9789733000966.
24. ZILBERBERG, C. *Alors, raconte!*. *Actes sémiotiques*, nr. 30, 1981, p. 5–28. Paris: Publication de Groupe μ; ISSN 02496851.
25. PÂRVU, I. *Introducere în epistemologie*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1984, 345 p. ISBN 973301050X.

TEXTE PENTRU CORPUS:

26. CIORAN, E. *Silogismele amărăciunii*. București: Editura Tineretului / Editura Humanitas, 1962, 256 p. ISBN 9786067796384.
27. CIORAN, E. *Syllogismes de l'amertume*. Paris: Gallimard, 1970, 130 p. ISBN 9782070274721 (ed.).
28. CIORAN, E. *Lacrimi și sfinți*. București: Humanitas, 1991, 188 p. ISBN 9732802081.
29. CIORAN,E. *Des larmes et des saints*, Gallimard, 1995, ISBN 2-07-073081-3.
30. CIORAN, E. *Sur les cimes du désespoir*. Paris : Gallimard, 1995, 186 p. ISBN 2-07-073080-5.
31. CIORAN, E. *Pe culmile disperării*. București: Editura Humanitas, 2011, 345 p. ISBN 9789735021924.

Date despre autori:
***Ludmila ZBANȚ*,** doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Litere, Departamentul de Traducere, Interpretare și Lingvistică aplicată
ORCID: 0000-0001-6974-6474
E-mail: ludmila.zbant@usm.md

Oxana CĂPĂŢÎNĂ, doctorandă, Școala Doctorală Științe Umaniste și ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0000-0002-8973-630X
E-mail: oxanacapatina@yahoo.fr

Prezentat: 26.09.2025